

(V_i) до надходження страхових премій (P_i) протягом визначеного періоду [3]:

$$q = \frac{V_i}{P_i} \quad (3)$$

Для визначення показника збитковості слід спрогнозувати можливий обсяг надходження страхових премій. За статистичними даними за попередні роки методами математичної статистики оцінюється математичне сподівання m_q та середньоквадратичне відхилення σ_q показника збитковості страхових операцій. За допомогою параметрів розподілу збитковості страхових операцій та прогнозованого обсягу надходження страхових премій визначаються параметри розподілу суми V_{i2} .

Впровадження запропонованих заходів щодо активізації інвестиційної діяльності страхових компаній в сучасну практику господарювання дозволить поліпшити їх фінансовий стан, забезпечити фінансову безпеку та фінансовий розвиток у коротко- та довгостроковій перспективах. З іншого боку, це вимагає впровадження певно-

го механізму щодо управління інвестиційною діяльністю страхової компанії, що є предметом подальшого дослідження авторів цієї роботи.

1. Арутюнян Р.Р. Розвиток інтеграційних процесів в діяльності банків та страхових компаній: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08 / Одеський держ. економічний ун-т. – О., 2007. – 20с. 2. Василенко А.В. Інвестиційна стратегія страхових компаній: навч. посібник / Київський національний торговельно-економічний ун-т. – К.: КНТЕУ, 2006. – 168с. 3. Гориславець П.А. Планування та організування страхування у державному секторі економіки: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.02.03 / Національний ун-т "Львівська політехніка". – Л., 2006. – 23с. 4. Зінкевич Т.О. Управління доходами від основної діяльності страхових компаній: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08 / Державний вищий навчальний заклад "Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана". – К., 2008. – 20с. 5. Мних М.В. Страхування в Україні: сучасна теорія і практика. – К.: Знання України, 2006. – 283с. 6. Ткаченко Н.В. Інвестиційна діяльність страхових компаній: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / Інститут економічного прогнозування НАН України. – К., 2004. – 22с. 7. Шіринян Л.В. Фінансова стійкість страхових компаній та шляхи її забезпечення: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08 / Харківський національний ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Х., 2007. – 20с. 8. Юрах В.М. Фінансово-правові засади страхування в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Одеська національна юридична академія. – О., 2008. – 19с. 10. www.dfp.gov.ua

Надійшла до редколегії: 12.12.2008

А. Старостіна, д-р екон. наук, проф.,
В.А. Кравченко, канд. екон. наук, доц.

ПІДПРИЄМНИЦЬКІ РИЗИКИ ТА РЕГУЛЯТОРНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Врахування підприємницьких ризиків при підготовці регуляторних актів є важливим чинником підвищення ефективності державного регулювання економіки.

Integrating business risks in the preparation of regulations is an important factor in improving the efficiency of state regulation of economy.

Світова фінансово-економічна криза 2007-2009 рр. кардинально змінила підхід до ролі держави в управлінні економічними процесами, про що наглядно свідчить сучасна економічна політика провідних держав світу. В підсумковому комюніке зустрічі 20 найбільш розвинутих країн світу, яка відбулася в квітні 2009 р. в Лондоні, прямо висловлено їх зобов'язання "докласти всіх необхідних фінансових заходів для відновлення зростання" [1, с.2]. Масштабна підтримка урядами своїх національних економік, – як виробників, так і споживачів, спирається на неокейнсіанські погляди щодо активної ролі держави в стимулюванні економічного зростання. Теоретичні розробки сучасного неокейнсіанства є тим фундаментом, на базі якого обґрунтовуються багатомільярдне державні витрати високорозвинутих країн на фінансові стимулювання економіки.

В Україні, в якій ще не завершився перехідний період від соціалізму до капіталізму, ситуація дещо інша, – держава, хоча і відійшла від прямого управління більшістю підприємств, не переставала активно впливати на чисельні соціально-економічні процеси. Світова криза надала додаткових аргументів прихильникам активного використання коштів загальнодержавного та місцевих бюджетів для запобігання глибокій економічній рецесії, тому ми спостерігаємо всі ознаки посилення втручання держави в економіку. При цьому таке втручання, як свідчить практика, доволі часто підсилює ризикованість підприємницької діяльності.

Особливо від надмірного державного регулювання страждає малий та середній бізнес, який за своєю природою є одним із головних джерел соціально-економічного розвитку сучасної економіки. Зокрема, в Європейській хартії малих підприємств зазначено, що "малі підприємства є становим хребтом європейської економіки. Вони є ключовим фактором створення робочих місць та сприятливою

основою для розвитку бізнесу. ... Малий бізнес має розглядатися в якості головного фактору інновацій та зайнятості, а також соціальної інтеграції в Європі" [2, с.1].

Показовим прикладом ігнорування органами найвищої державної влади наслідків, які мають їх рішення для підприємницької діяльності, є ситуація в гральному бізнесі. Після вибуху 7 травня 2009 р. в залі гральних автоматів в Днепропетровську відразу же Кабінет Міністрів України, а згодом і Верховна Рада фактично зробили неможливим підприємницьку діяльність в цьому виді бізнесу [3]. Дії влади призвели до підвищення ступеню ризикованості цього виду бізнесу до аномально високого рівня та до багатомільонних збитків підприємців, зайятих в цій сфері. Оцінити рівень збитків можна за допомогою наступних даних, – за розрахунками Української асоціації діячів грального бізнесу, сума сплачених підприємцями коштів за видачу (переоформлення) ліцензії становить 30 млн. 750 тис. євро (205 ліцензій), оплата патентів – приблизно 400 млн. гривень [4].

Наслідком раптової заборони грального бізнесу є не тільки збитки підприємців та втрата роботи найманими працівниками, зайнятими в цьому бізнесі, але й виникнення "ланцюга ризику". По-перше, збитки понесуть державні та місцеві бюджети, як від втрати надходжень від грального бізнесу, так і від майбутніх компенсаційних виплат, адже, підприємці, яким рішення влади нанесли збитки, будуть відстоювати свої інтереси в суді. Зменшення дохідної частини бюджету вимусить владу, в пошуках додаткових джерел надходжень, йти на більш ризиковані дії, – наприклад, приймати інвестиційні проекти з більшим рівнем ризику. Підприємці, в свою чергу, для компенсації своїх втрат, також будуть шукати бізнес-проекти, які б дали їм змогу швидше повернути втрачене, а це можливе лише за рахунок підвищення інвестиційного ризику. Таким чином, за декілька місяців

загальний рівень підприємницького ризику вийде на новий, більш високий рівень.

За таких умов надзвичайно актуальним стає проведення дієвої регуляторної політики, яка, згідно Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності", має бути спрямована на "недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності" [5]. На жаль, як найвищі державні, так і місцеві органи влади, доволі часто ігнорують норми права щодо втручання держави в підприємницьку діяльність, які закріплені у вищенаведеному Законі. Врахування підприємницьких ризиків та недопущення їх необґрунтованого підвищення в ході розробки та реалізації регуляторних актів має стати одним із її основних принципів, дотримання якого зможе суттєво покращити підприємницький клімат в Україні.

Теоретичні та практичні аспекти управління ризиками з одного боку, та регуляторної політики, з іншого, достатньо повно досліджені в економічній літературі. Проблеми державної регуляторної політики у сфері малого підприємництва розглядаються в наукових працях багатьох вітчизняних фахівців у галузі державного управління та регулювання економіки, права, фінансів та оподаткування, зокрема, – З. Варналія, В. Воротіна, Л. Воротіної, О. Кужель, Д. Ляпіна, В. Ляшенко.

В працях І. Балабанова, В. Вітлінського, В. Вяткіна, В. Гранатурова, Ю. Єкатеринославського, А. Камінського, В. Лук'янової, Л. Макаревича, Н. Хохлова, Г. Чернової, А. Шегди досліджуються сутність підприємницького ризику, методи управління ризиками, математичні моделі управління ризиками тощо.

Незважаючи на існуючий значний теоретико-практичний доробок у сфері вивчення регуляторної політики та управління підприємницькими ризиками, в науковій літературі відсутні дослідження сучасного становища із врахуванням підприємницьких ризиків при підготовці регуляторних актів та факторів, які впливають на нього.

Мета статті полягає у дослідженні сучасного становища із врахуванням підприємницьких ризиків при підготовці регуляторних актів в м. Києві та факторів, які впливають на нього.

Особливості сучасної регуляторної політики. До основних особливостей регуляторної політики в Україні взагалі, та в Києві, зокрема, відносяться наступні. *По-перше.* Незважаючи на досить-таки короткий проміжок часу від початку впровадження засад регуляторної політики в систему державного управління (фактично – від 2000 р.) можна констатувати про суттєвий прогрес в цій справі. Про це, зокрема, свідчать дані моніторингу виконання вимог законодавства України про регуляторну політику щодо оприлюднення документів, підготовлених у процесі здійснення регуляторної діяльності, шляхом розміщення їх на офіційних Web-сторінках в мережі Інтернет, які дозволяють зробити висновок про "суттєве покращання ситуації щодо дотримання міністерствами процедурних вимог регуляторної політики" [6, с.7].

По-друге. Формально виконуючи певні положення регуляторного законодавства, органи державної влади фактично не дотримуються основних його вимог. Про це, зокрема, свідчать наступні факти: прийняття регуляторних актів без дотримання норм регуляторної політики, безсистемність в виконанні норм регуляторної політики, що відкриває шляхи для корупційних дій; недоліки в оприлюдненні регуляторних документів на веб-сайтах державних органів. Наприклад, за даними моніторингу виконання ор-

ганами державної виконавчої влади вимог положень Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності" щодо оприлюднення документів, підготовлених у процесі здійснення регуляторної діяльності, шляхом розміщення їх на офіційних Web-сторінках в мережі Інтернет, який здійснювався в березні 2009 року, Міністерство палива та енергетики України, Міністерство внутрішніх справ України та Міністерство охорони навколишнього природного середовища України, "практично абсолютно нехтують вимогами національного законодавства про регуляторну політику" [7, с.7]

Незважаючи на існуючі недоліки, ми вважаємо, що за певних умов, – підвищення кваліфікацію чиновників; дотримання повною мірою дисциплінарної відповідальності за невиконання вимог регуляторного законодавства; визнання через суд недійсності регуляторних актів в разі порушення вимог законодавства, – можна сподіватися на те, що державні органи влади будуть дотримуватися норм регуляторного законодавства в більш повному обсязі.

Поряд з цим потрібно також удосконалити і саму процедуру підготовки регуляторних актів, включивши до аналізу регуляторного впливу, який, згідно статті 8 Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності", який має виконувати розробник регуляторного акту, оцінку впливу регуляторного акту підприємницькі ризики. Саме такий підхід запропоновано в Настановах Організації з економічного співробітництва та розвитку з підвищення якості та ефективності регуляторної діяльності (OECD Guiding Principles for Regulatory Quality and Performance). В них, зокрема, зазначено, що "потрібно включити оцінку ризиків та варіантів управління ризиками до аналізу регуляторного впливу" [8].

Методологія дослідження. Дослідження підприємницьких ризиків та управління ними проводилося на базі теоретичних підходів до сутності цих категорій, запропонованих в економічній літературі [9]. Під ризиком в підприємницькій діяльності ми розуміємо комбінацію певної **події**, пов'язаної з діяльністю підприємства і яка впливає на неї (фактор ризику), **імовірності** цієї події та її **наслідків**, що унеможливають досягнення запланованих цілей в певних сферах бізнесу підприємства і в остаточному підсумку позначаються на доходах підприємства. Практичним, як показує досвід консалтингової діяльності, є використання певної формули підприємницького ризику: ризик невиконання конкретного завдання того або іншого підрозділу підприємства внаслідок можливої події. Наприклад: ризик невиконання місячного плану виробництва внаслідок можливої поломки обладнання, або, ризик зростання величини відсотків по банківському кредиту внаслідок можливого перевищення темпів інфляції запланованого рівня.

Управління підприємницькими ризиками (ризик-менеджмент) – це управління підприємством в цілому або окремими його підрозділами з урахуванням факторів ризику (тобто випадкових подій, що впливають на підприємство) на основі особливої процедури їх виявлення й оцінки, а також вибору і використання ефективних методів нейтралізації наслідків цих подій, обміну інформацією про ризики і контролю результатів застосування цих методів.

Для вивчення впливу регуляторних актів КМДА на підприємницькі ризики в рамках аналізу регуляторного впливу 1 листопада 2006 р. в приміщенні Головного управління з питань підприємництва та регуляторної політики КМДА було проведено сфокусоване групове обговорення (фокус-група). Учасники фокус-групи відповіли на питання анкети та обговорили свої та інші відповіді в спільній дискусії. В обговоренні прийняло участь 8 чоловік, серед яких фа-

хівці 6 структурних підрозділів КМДА, які займаються підготовкою регуляторних актів з проблем підприємництва: Управління охорони навколишнього природного середовища, Головне управління з питань цінової політики; Головне управління житлового забезпечення; Головне управління комунальної власності; Головне управління земельних ресурсів; Головне управління комунального господарства. До обговорення в фокус-групі були залучені експерти із представництва Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва (Держпідприємництво України) в м. Києві.

За допомогою обговорення на фокус-групі нами перевірялися наступні 5 гіпотез, які були сформульовані на основі попереднього вивчення проблем управління підприємницькими ризиками під час виконання науково-дослідної роботи "Розробка методичних основ управління ризиками в сфері підприємництва в м. Києві", яка виконувалася в 2005 р. на економічному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка на замовлення КМДА.

1. Фахівці управлінь КМДА в основному мало знайомі із ризиками підприємств і станом ризик-менеджменту в підприємницькій сфері.

2. Управління КМДА діють безсистемно стосовно впливу на стан управління ризиками в сфері підприємництва, – одні їх регуляторні акти (РА) позитивно впливають на управління ризиками, а інші – негативно.

3. Фахівці управлінь КМДА при підготовці РА не враховують підприємницькі ризики.

4. Фахівці управлінь КМДА не мають постійно діючого механізму відстеження ризиків підприємств та стану справ із управлінням ризиками.

5. Основними факторами, які заважають враховувати підприємницькі ризики та стан управління ними при підготовці регуляторних актів, є нестача інформації та відсутність необхідної кваліфікації у співробітників управлінь КМДА.

Учасникам фокус-групи для встановлення проблем, пов'язаних із впливом регуляторних актів (РА) КМДА у сфері підприємництва на управління ризиками в підприємницькій діяльності було запропоновано відповісти на питання анкети. Результати відповідей, оброблені модераторами (А. Старостіна та В.Кравченко), були запропоновані для обговорення учасникам фокус-групи.

Результати дослідження. Аналіз відповідей учасників фокус-групи, які вони навели при заповненні анкет, та хід подальшого обговорення, дозволив виявити основні проблеми, пов'язані із врахуванням підприємницьких ризиків в нормотворчій діяльності підрозділів Київської міської державної адміністрації.

Перш за все зазначимо, що більшість учасників фокус-групи не бачили необхідності враховувати підприємницькі ризики та стан управління ними при підготовці регуляторних актів. Виключення (стосовно необхідності врахування ризиків) становлять два підрозділи КМДА – Управління охорони навколишнього середовища та Головне управління цінової політики) та уповноважений Держпідприємництва України з питань захисту прав підприємців у м. Києві. Останній був також єдиним учасником обговорення, хто в своїй діяльності поставав перед необхідністю врахування стану управління підприємницькими ризиками. І хоча це питання мало комунікаційний характер, тобто було спрямоване на встановлення певного робочого настрою при заповненні анкети, з відповідей на нього можемо побачити, що проблематика підприємницьких ризиків знаходиться на далекій "периферії" поля зору учасників фокус-групи.

Аналіз даних опитування повністю підтверджує висунуту нами **гіпотезу 1** про те, що фахівці управлінь КМДА

слабо знайомі із ризиками підприємств і практично не знайомі із станом ризик-менеджменту в підприємницькій сфері. Зазначимо, що якщо позитивно на питання стосовно знайомства із підприємницькими ризиками відповіли 5 із 8 учасників фокус-групи, то на питання стосовно знайомства із станом управління ризиками позитивну відповідь дали тільки 2 учасники (табл. 1).

Таблиця 1. Ступінь знайомства із ризиками підприємств і станом управління ризиками в підприємницькій сфері м. Києва

	Не знайомий	Знайомий слабо	Знайомий добре	Немає відповіді
3 ризиками	3	4	1	0
3 управлінням ризиками	5	1	1	1

Відповідаючи на питання про те, як саме впливали регуляторні акти підрозділів на стан управління підприємницькими ризиками більшість учасників фокус-групи (6) вибрали відповідь "Важко сказати", один – "В основному негативно", один – "Позитивно і негативно однаковою мірою". Результати опитування та обговорення свідчать про те, що в більшості підрозділів КМДА відсутня інформація про те, як впливають їх РА на підприємницькі ризики та управління ними. Таким чином, ми підтвердили **гіпотезу 2** про безсистемність впливу дій підрозділів КМДА на підприємницькі ризики та стан управління ними.

Хід обговорення проблеми врахування підприємницьких ризиків при підготовці регуляторних актів показав повну узгодженість думок учасників фокус-групи на стан справ у цій сфері. Всі вони погодились із тим, що підрозділи КМДА, які вони представляють при проведенні аналізу регуляторного впливу, не враховують можливий вплив регуляторних актів на підприємницькі ризики та управління ними. Таким чином, висунута **гіпотеза 3** повністю підтвердилася. Обговорюючи це питання, учасники фокус-групи зазначили, що в своїй діяльності вони не використовують жодного із зазначених в п. 8 Методики проведення аналізу регуляторного впливу (затверджена Постановою Кабміну України від 11 березня 2004 р. № 308) джерел отримання необхідної інформації – статистичних даних, опитувань, наукових досліджень тощо.

Учасники обговорення були також одностайними в тому, що підрозділи КМДА не мають постійно діючого механізму відстеження ризиків підприємств та стану справ із управлінням ризиками. Таким чином, підтвердилася **гіпотеза 4**. Учасники фокус-групи пропонували різні варіанти побудови такого механізму, один із яких передбачає створення принципово нової схеми видачі дозволів та погодження документів, котра б унеможливила корупцію. Не підприємець має вирішувати де розмістити, наприклад, АЗС, а міська влада має визначити потенційно можливі місця для будівництва АЗС, для котрих вже є всі дозвільні документи. Підприємець лише інвестує гроші в тому разі, якщо він виграв конкурс.

Також підтвердилася **гіпотеза 5** про те, що основними факторами, які заважають враховувати підприємницькі ризики та стан управління ними при підготовці регуляторних актів, є нестача інформації та відсутність необхідної кваліфікації для проведення відповідного аналізу. Обговорення показало, що інформацію про підприємницькі ризики співробітники КМДА отримують із ЗМІ та особистих спілкувань із підприємцями.

Учасники обговорення вважають, що більшість регуляторних актів видаються без потрібного аналізу. Головна

причина полягає у відсутності у співробітників управлінських можливостей збирати та аналізувати інформацію, яка необхідна для дослідження впливу дій міської влади на суб'єктів підприємницької діяльності. Внаслідок цього якісний аналіз регуляторного впливу підмінюється складанням звичайної пояснювальної записки.

Результати обговорення цієї проблеми засвідчили, що співробітники КМДА не в змозі самостійно проводити аналіз регуляторного впливу в тому обсязі, як це вимагається законодавством. Всі учасники фокус-групи підтримали позицію, згідно з якою аналіз регуляторного впливу мають проводити спеціально залучені для цієї роботи фахівці, – співробітники аналітичних центрів, вищих навчальних закладів, науково-дослідних інститутів.

Незважаючи на те, що за результатами проведеного в 2006 р. дослідження були розроблені пропозиції стосовно механізму врахування підприємницьких ризиків в рамках підготовки регуляторних актів, покращення ситуації не відбулося. Про це, зокрема, свідчать десятки порушень вимог регуляторної політики, які були допущені Київською міською радою та Київською міською державною адміністрацією в 2008-2009 рр., та на усунення яких спрямовані дії Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва [10].

Дослідження сучасного становища із врахуванням підприємницьких ризиків при підготовці регуляторних актів в м. Києві та факторів, які впливають на нього, дозволяє зробити наступні висновки. По-перше, світова фінансово-економічна криза 2007-2009 рр. призвела до посилення державного втручання в економіку, що, в свою чергу, вплинуло на зростання ризикованості підприємницької діяльності в Україні. За таких умов надзвичайно актуальним стає проведення дієвої регуляторної політики, в рамках якої необхідно передбачити врахування підприємницьких ризиків під час здійснення аналізу регуляторного впливу. По-друге, вивчення фактичного стану підготовки регуляторних актів низкою підрозділів КМДА показало, що аналіз регуляторного впливу здійснюється неякісно, без дотримання нормативних вимог законодавства. По-третє, фахівці управлінських КМДА, які готують регуляторні акти, мають дуже слабе уявлення про підпри-

ємницькі ризики та не враховують можливий вплив регуляторних актів на підприємницькі ризики та управління ними. По-четверте, до проведення аналізу регуляторного впливу взагалі, та врахування підприємницьких ризиків, зокрема, потрібно залучати фахівців, – наукових співробітників аналітичних центрів, вищих навчальних закладів та науково-дослідних інститутів.

1. Leaders Statement. The Global Plan for Recovery and Reform – London, 2 April 2009 – Режим доступу: <http://www.g20.org/Documents/final-communicue.pdf> – Заголовок з екрану 2. European Charter for Small Enterprises. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/charter/index_en.htm – Заголовок з екрану 3. Розпорядження КМ України від 7 травня 2009 року "Про заходи щодо підвищення рівня безпеки громадян"; наказ Міністерства фінансів України від 8 травня 2009 року "Про зупинення дії ліцензій Міністерства фінансів України на провадження організації діяльності з проведення азартних ігор"; Закон України № 1334-VI "Про заборону грального бізнесу в Україні" від 15 травня 2009 р. 4. Пропозиції Президента до Закону України "Про заборону грального бізнесу в Україні". – Верховна Рада України. Офіційний Веб-сайт. Пропозиції Президента до Закону "Про заборону грального бізнесу в Україні" – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc34?id=&pf3511=34855&pf35401=143366 – Заголовок з екрану. 5. Закон України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності" від 11 вересня 2003 року №1160-IV, ст.1. – Голос України від 14.10.2003 – № 193 6. Ляпін Д.В., Апатенко О.П., Лациба М.В. Моніторинг виконання міністерствами вимог законодавства України про регуляторну політику / Ляпін Д.В., Апатенко О.П., Лациба М.В. – К.: Ін-т власності і свободи; ПВТП "LAT&K", 2009. – 36с. – Режим доступу: http://www.pfi.org.ua/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=12&Itemid=70 – Заголовок з екрану. 7. Там же. 8. OECD Guiding Principles for Regulatory Quality and Performance, 2005 – Режим доступу: <http://www.oecd.org/dataoecd/19/51/37318586.pdf> 9. Дивись: В.А.Кравченко. Функціональний та інтегральний підходи до управління підприємницькими ризиками: теорія та практика / Володимир Кравченко // Проблеми системного підходу в економіці. – 2008 – №2. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2008-2/Kravchenko_208.htm – Заголовок з екрану; Кравченко В.А. Стан управління підприємницькими ризиками: українська специфіка / Володимир Кравченко // Проблеми системного підходу в економіці. – 2007. – №3. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2007-3/Kravchenko_307.htm. – Заголовок з екрану. 10. Карта антикризових заходів щодо розвитку підприємництва в м. Києві (станом на 18 червня 2009 р.). – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/doccatalog/document?id=122618> – Заголовок з екрану.

Надійшла до редакції: 5.12.2008

Стаття підготовлена на основі результатів науково-дослідного проекту, профінансованого Державним фондом фундаментальних досліджень Міністерства освіти та науки України

О.О. Гаманкова, канд. екон. наук, проф.
Д.В. Гаманков

СТАНОВЛЕННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВИ В РЕГУЛЮВАННІ ЦИХ ПРОЦЕСІВ

У статті проаналізовані проблеми становлення ринкових відносин у сфері страхування в Україні. Визначена особлива роль держави у формуванні страхових ринків в країнах з трансформаційними економіками. Здійснено періодизацію розвитку страхового ринку України залежно від його законодавчого унормування.

The article gives us an analysis of problems concerned the formation of market relations in the field of insurance in Ukraine. Special role of government in insurance markets creation in countries with transformation economies has been revealed. Periodization of the Ukrainian insurance market development, depending on its governmental regulation, has been made.

Ринкові перетворення, іманентні перехідному періоду, позначилися на суб'єктивних проявах об'єктивної категорії страхування в нових економічних умовах: в Україні протягом двох останніх десятиліть сформувався страховий ринок. Цей процес, на наш погляд, можна вважати унікальним, оскільки за історично незначний проміжок часу страхова галузь країни зазнала кардинальних змін.

Стрімкість демонополізації та роздержавлення за період з 1989 по 1993 рр. докорінно змінила ступінь впливу держави на страхові процеси: від суцільного монополізму радянської доби до практично повної втрати контролю. Багато в чому це було пов'язано з

абсолютизацією в суспільній і науковій думці на ранньому періоді ринкових перетворень здатності ринку до саморозвитку і саморегулювання. Лише згодом сформувалося розуміння об'єктивної необхідності державного втручання у розвиток ринкових відносин в країні. З відходом держави від безпосереднього регулювання страхової сфери в ній утворився своєрідний організаційний вакуум, сприятливий для розвитку тінювих та корупційно-кримінальних псевдоринкових страхових відносин, які не вдалося подолати й дотепер. Як зазначають автори монографії "Фінансово-кредитні методи державного регулювання економіки" за ред. проф. А.І.